

Samferdsdepartementet
v/statsråd Jon- Ivar Nygård
Postboks 8010 Dep
0030 Oslo

Setesdalssamarbeid

Bygland, Evje og Hornnes,
Valle, Bykle og Åseral

Vår ref.: 2019/17-16 | Sakshandsamar:
Rita Hansen
rita.hansen@setesdal.no

Dato
05.07.2022

SØKNAD OM RV 9, EVJE - HOVDEN/BJÅEN, SOM DEL AV NASJONALE TURISTVEGER

1. INNLEDNING OG BAKGRUNN FOR SØKNADEN

Rv 9, Evje – Hovden/Bjåen – «Den sæterdalske hovedvei» - er en vegstrekning som er omgitt av unik og storslått natur med mange og særegne kulturuttrykk som er utviklet gjennom en lang historie. Kjøreopplevelsen skapes gjennom møte med storslått natur hvor elv, innlandsfjord og fjell til sammen gir de vegfarende en unik og annerledes naturopplevelse. Vegstrekningen gir også et spennende møte med en synliggjøring av kulturarven, både kunst og kultur, som har særpreget Setesdal gjennom mange hundre år.

Setesdal interkommunalt politisk råd har en klar oppfatning av at strekningen fyller kriteriene for å bli en del av programmet Nasjonale Turistveger og søker på dette grunnlag om at strekningen blir tatt opp i programmet.

Mål og kriterier

Vi er kjent med at det i dag er 18 utvalgte vegstrekninger med stor variasjon i lengde som inngår i prosjektet Nasjonale turistveger. De utvalgte vegene er varierte og går gjennom landskap med unike naturkvaliteter, langs kyst og fjorder, fjell og fosser. Kjøreturen i seg selv skal være en god opplevelse. Strekningen er beregnet på så vel enkeltbilisten som syklende.

I kriteriene for det nasjonale programmet er det understreket at naturopplevelsen er selve hovedattraksjonen bak de nasjonale turistvegene. Naturopplevelsen skal forsterkes med nyskapende arkitektur og tankevekkende kunst på tilrettelagte utsiktspunkter og rasteplasser. Dette skal gi de vegfarende opplevelser som frister til lengre opphold og flere besøk for å bli bedre kjent med det vegstrekningen makter samlet å formidle av natur- kultur og arkitekturopplevelse.

De reisende skal tilbys et særegent produkt hvor natur er hovedattraksjonen. Men for å få de vegfarende til å stoppe og bruke mer tid på reisa, må man også legge til rette for gode muligheter for rast, parkering, stier, utsikt, informasjon, søppelhåndtering og toaletter. Utforming og valg av materialer og utførelse skal i tillegg ha kvaliteter som vektlegger bærekraft, gjør tiltaket varig med lavest mulig drifts- og vedlikeholdskostnader.

Gjennom programmet «nasjonale turistveger» skal Norge gjøres til et mer attraktivt reisemål som også bidrar til å styrke næringslivet og bosettingen i distriktene. Bak programmet ligger det en klar intensjon om å bidra til bedret bosteds- og arbeidsmarkedsattraktivitet i lokale regioner. De fleste av dagens

strekninger er plassert i distrikts-Norge og ligger i regioner med behov for stimuli som kan bidra til et forbedret inntektsgrunnlag for næringen langs disse vegene. Gjennom innlemming av en vegstrekning i programmet «Nasjonale turistveger» er det et mål at regionen får økt verdiskaping og flere arbeidsplasser. Mer trafikk og flere turister vil i neste omgang kunne gi et bedre tilbud av varer, tjenester og opplevelser også for lokalbefolkningen. Flere arbeidsplasser og et bedre tjenestetilbud kan gjøre det enklere for andre bedrifter å rekruttere arbeidskraft til regionen.

Vi er også kjent med at evalueringsrapporter om Nasjonale turistveggers betydning mht verdiskaping, viser hvordan de utpekte veistrekningene påvirker turisme til Norge og reiselivet i Norge på flere ulike måter. Det nasjonale programmet har skapt stor oppmerksomhet gjennom en rekke presseoppslag i utenlandske og norske medier, og trekkes også fram i Innovasjon Norges profilering av Norge. Oppmerksomheten synes å bidra til at turister i både inn- og utland velger Norge som reisemål med økt nettoeksport av reiselivstjenester som resultat.

De nasjonale turistvegene skaper direkte økt nytte for turistene gjennom møter med storslått natur, flott arkitektur og gode fasiliteter. Men de skaper også indirekte økt nytte gjennom at reiselivsnæringen koordinerer seg rundt turistvegene og tilbyr turistene flere og bedre tjenester. Nasjonale turistveger skaper en høyere kvalitet på rundreiseturistenes opplevelser og leder trafikk mot disse ferdselsårene. Av de strekningene som er evaluert av Oslo Economics mht verdiskaping viser tallene en betydelig økning av verdiskapingen innenfor reiselivsbedrifter på de fleste av strekningene etter at de ble utpekt og markedsført som en del av det nasjonale programmet.

Lokal og regional forankring

Ønsket om å løfte strekningen Rv 9, Evje – Hovden/Bjåen inn i programmet «Nasjonale turistveger» er godt forankret i Setesdal interkommunalt politisk råd og de kulturelle miljøene i hele Setesdal.

Også i Regionplan Agder 2030 er det beskrevet som en politisk målsetting å få dette til. Fylkesordfører svarte på en interpellasjon i Agder fylkesting så sent som i juni-22 at dette var et viktig arbeid man ønsket å følge opp fra fylkets side både faglig, økonomisk gjennom bevilgninger til Setesdal interkommunalt politisk råd og på andre måter som man måtte vurdere kunne være aktuelt for å tjene saken.

Ser vi hvor vegstrekningene i programmet for Nasjonale turistveier i dag er plassert på Norgeskartet, framstår Sør-/Øst-Norge som en hvit flekk på kartet. Det er ingen slike strekninger som i dag er definert som en del av det nasjonale programmet for Nasjonale turistveier som ligger i den sør-østlige del av landet bortsett fra deler av fylkesveg 44 i Rogaland. Denne strekningen representerer imidlertid helt andre verdier og opplevelser enn hva den omsøkte strekningen på Rv 9 gjør.

Det har i seinere år ikke vært åpnet for å legge inn nye veistrekninger i det nasjonale programmet, men i dagens regjerings plattform, Hurdalsplattformen, heter det at regjeringen skal «videreutvikle ordningen med nasjonale turistveier.»

Dette skaper åpning for det initiativet vi i Setesdal interkommunalt politisk råd nå tar for å søke om at deler av Rv.9, strekningen Evje – Hovden/Bjåen blir en del av programmet for Nasjonale turistveger.

2. BESKRIVELSE AV OMSØKTE STREKNING RV 9, EVJE – HOVDEN/BJÅEN, 164 KM

Rv 9, Evje – Hovden/Bjåen har en beliggenhet og plassering i et dalføre i Norge som er omgitt av unik og storslått natur med mange og særegne kulturuttrykk som er utviklet gjennom en lang historie som går under betegnelsen «Setesdalskulturen.» Den immaterielle delen av kulturarven, folkedans, musikk, spel, kveding og stev er blitt tatt inn som en del av UNESCOs kulturarvliste. Dette er kulturuttrykk som i dag blir brukt både hjemme, i kulturskolen, på puben og på scenen.

Vegstrekningen fyller etter vår oppfatning de sentrale kriterier i det nasjonale turistvegprogrammet og bidrar til å skape nye og unike opplevelser for de vegfarende. Vegstrekningen er allerede i dag populær blant både norske og utenlandske bilister og reisende. Den framstår som et attraktivt

reisemål i seg selv og bidrar til å bygge opp under og støtte turismen som en viktig del av næringslivet i denne delen av landet.

Rv 9 er en strekning som i dag har de kvalitetene som kan assosieres med en nasjonal turistveg. Strekningen fra Evje til Hovden/Bjåen er omgitt av vakker og variert natur. Strekningen gir rike muligheter til å få et innblikk i den særegne setesdalskulturen gjennom svært synlige kulturinstallasjoner nær kjørevegen.

Rv 9 har fått en jevn og god standard med godt utbygde og attraktive raste- og campingplasser av svært god kvalitet. Det er derfor ikke forventet eller etter vår oppfatning nødvendig med store utbygginger/investeringer i forhold til hva som allerede finnes. Med noen mindre tilrettelegginger som kan framheve nærheten til kulturen og den vakre naturen, framstår Rv9 som en særdeles aktuell og verdig kandidat til å bli en del av det nasjonale programmet for turistveger.

«Setesdal» er allerede i dag et begrep knyttet til natur- og kulturopplevelser som er godt kjent både nasjonalt og i noen grad også utover landets grenser. Det vil også kunne gjøre markedsføringen enklere enn andre strekninger som er mindre omtalt og kjent for vegfarende turister.

Vedlagt søknaden følger en oversikt over eksempler på attraksjoner med korte beskrivelser av hva som kan oppleves av natur, kultur og arkitektur gjennom Setesdal langs Rv 9 på strekningen Evje – Hovden/Bjåen. Beskrivelsen vil bli kvalitetssjekket, supplert og utvidet i det videre arbeidet i samarbeid med aktuelle samarbeidsparter.

3. VERDISKAPING – STATUS OG MULIGHETER

Setesdal har hatt nedgang i folketallet i den siste tiårsperioden. Nedgangen skyldes at Setesdal har et fødselsunderskudd i kombinasjon med at det har vært netto utflytting fra regionen. Nettoutflyttingen har blitt forsterket av en relativ svak arbeidsplassutvikling.

Det har blitt færre arbeidsplasser både i næringslivet og i offentlig sektor. Nedgangen i næringslivet skyldes at Setesdal har en noe ugunstig næringsstruktur kombinert med befolkningsnedgang i perioden.

I 2020 fikk imidlertid Setesdal vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet, til tross for at det var nedgang i antall arbeidsplasser på landsbasis dette året.

Ifølge vurderinger og analyser fra Regional Analyse/Telemarksforskning vil Setesdalsregionen til tross for SSBs framskrivinger om befolkningsvekst sannsynligvis få nedgang i folketallet i hele perioden fram mot 2040. Befolkningsutviklingen i Setesdal i de tre første kvartalene av 2021 har imidlertid vært noe bedre enn forventet. Legger man trenden fra 2021 til grunn, kan det gi grunnlag for noe bedre framtidsutsikter enn først antatt.

Med basis i de prognoser og bakgrunnsvariabler vi kjenner i dag, er det all grunn til å anta at Setesdal ikke vil få del i den samme vekst mht befolkningsutvikling og verdiskaping som landsgjennomsnittet de neste 10 -årene uten at nye ekstraordinære tiltak iverksettes.

For Agder fylkeskommune er det et sentralt mål å ta hele Agder i bruk. Setesdal er en av de viktigste reiselivsdestinasjonene i regionen. Reiselivssatsingen vil kunne skape attraktive arbeidsplasser og gi grunnlag for økning av service- og tjenestetilbudet både for turister og fastboende.

Innlemming av Rv9 i programmet for Nasjonale Turistveger med den markedsføring og profilering som det innebærer, vil skape nye muligheter for mer trafikk og flere besøkende på omsøkte strekning. Basert på evalueringene utført av Menon Economics av andre vegstrekninger innenfor Nasjonal Turistvegprogrammet kan dette spesielt gi muligheter for en tiltrengt vekst for reiselivsbedriftene i Setesdalregionen med de positive konsekvenser det også kan få for tjenestetilbudet og utviklingen generelt i Setesdal.

4. OPPSUMMERING

Søknaden om status som Nasjonal turistveg for Rv 9, strekningen Evje – Hovden/Bjåen, er basert på at vegstrekningen har de natur-, kultur- og arkitekturkvaliteter som gjør den godt egnet som et nytt positivt tilskudd til det nasjonale turistvegprogrammet. Strekningen framstår som en spennende og unik reise gjennom natur som er særegen. Vegfarende gis også god anledning til å møte Setesdalskulturen med dens mange synlige uttrykk gjennom bygninger og annen arkitektur som er lett synlig fra veien, men også gjennom å se og oppleve den immaterielle delen av kulturen på åpne museer, i møte med levende kulturbærere og utstillinger.

Setesdal som region har hatt en befolkningsutvikling og verdiskaping som har vært lavere enn gjennomsnittet for øvrig i Norge de siste 10 årene. Prognosene framover tyder på at dette bildet vil fortsette om ikke nye tiltak settes i verk.

En samlet region og landsdel står bak søknaden om å gjøre Rv 9, Evje – Hovden/Bjåen til en nasjonal turistveg og er innstilt på å legge forholdene til rette for å bidra til at dette kan bli en realitet. Det er i dag ingen vegstrekninger på Sør- og Østlandet bortsett fra deler av fylkesveg 44 som tilhører det nasjonale turistvegprogrammet. Et nasjonalt program bør ha som målsetting å sikre at også vegstrekninger i den sør-østlige delen av landet blir en del av programmet når de ellers oppfyller kriteriene slik vi mener Rv 9 gjør.

Med helsing
Setesdal interkommunalt politisk råd

Sigbjørn Åge Fossdal
Styreleiar

Steinar Kyrvestad
Nestleiar

Dokumentet er godkjent elektronisk og vert sendt utan signatur

Kopi:
Nasjonale turistveger v/ seksjonsleder Jan Andresen
E-post: jan.andresen@vegvesen.no

Transportkomiteen v/leder Erling Sande
E-post: erling.sande@stortinget.no

Vedlegg:
Oversikt over eksempler på attraksjoner langs Rv 9, Evje – Hovden/Bjåen

Rv 9 – en opplevelsesreise. Evje – Hovden/Bjåen – 162 km

Kort omtale av natur- og opplevelsesattraksjonene

- **Elgtun, Moisund** – er under planlegging
- **Steinsenteret v/Aueneset.** Et område rikt på mineraler som gir turister muligheter til opplevelse gjennom utstilling av mineraler. Stedet har tilrettelagt badeplass og klatreskog. Gode parkerings- og rastemuligheter.
- **Steinstøtte nr. 1 v/Hornnes.** På støtten er det laget symboler som er en abstraksjon av rosemaling – kjent kulturtradisjon innenfor Setesdalskulturen. Slike steinstøtter er plassert oppover langs hele dalen v/Rv 9, 1 i hver kommune. Også på kaia i Hirtshals og kaia i Kristiansand er denne type steinstøtter plassert.
- **Museum, Evje sentrum, runestein (Galtelandstein).** Odden camping m/overnattingsmuligheter og rasteplass.
- **Fennefoss** – naturskjønt område m/tilrettelagte turstier, museum med geologi/mineralutstillinger rester av papirmølle fra Hans Nielsen Hauges tid og nikkerverket
- **Syrtveitfossen.** Raftingsenter og rasteplass med særdeles høy standard. Tilrettelagt campingplass med ulike aktivitetsmuligheter: Sykkelpark, fjellklatring, bademuligheter.
- **Busskur langs hele strekningen som er laftebygd** – en byggeteknikk som er en del av Setesdalskulturen og vises fram langs kjøreruten på en svært synlig og iøynefallende måte.
- **Neset Camping og Tjuvhola – tilrettelagt tursti med utgangspunkt i Neset Camping.** En campingplass naturskjønt plassert ved Byglandsfjorden med høy kvalitet og gode rekreasjonsmuligheter.
- **Grendi v/Byglandsfjord.** Rakkenes – behov for noe tilrettelegging av rasteplass med toalett og parkering i forbindelse med flott sandstrand og badeplass.
- **Longerak kraftstasjon.** Ca 1 km fra Rv 9 – Bygning i stein, i virksomhet fra 1916, ikke åpen for publikum, behov for skilting heller ikke vegmerket.

- **Fånefjell – utsiktspunkt.** Merket tursti fra Rv.9 langs den første kjørevegen opp Setesdal som var i bruk til 1923 da vegen blei lagt i halvtunnel rundt fjellet. Halvtunnelen bli så avløst av dagens tunnel gjennom Fånefjell i 1962 til utsiktspunkt som gir nydelig utsikt over dalen og Byglandsfjord. Trengs bedre tilrettelegging for parkering ved starten på turstien sørfra, og noen flere rastebord langs turstien. På nordsiden av tunnelen er p-plass etablert.

- **Lyngnes – rasteplass med toilett.** Godt tilrettelagt for rasting og stoppested med opplevelsesmuligheter.

- **Bygland sentrum m/museumsbygg med lokalhistorisk innhold og Setesdal hotell.** Arkitektur som ivaretar byggeskikktradisjoner i Setesdal.
 Stedet er også kai for **Bjoren – båten som går i rutetrafikk på Byglandsfjord. Også kai for oppstartstur på Byglandsfjord og Ose. Vedfyrt dampbåt fra 1867 som trafikkerer Byglandfjorden om sommeren.**

- **Storstraumen** m/rasteplass av høy kvalitet, toiletter og sluser for båttrafikk. Slusa brukes i dag for trafikk for Bjoren opp til Åraksfjorden.
 Steinkvelvbru – 1 av flere langs Rv 9 som står igjen etter den første kjerrevegen oppover langs dalen ble bygd, et arkitektonisk mesterverk utført av dyktige håndverkere. Flott bro fra 1915.

- **Støylen camp.** Åpna vår-22.
<https://www.visitnorway.no/reisemal/sorlandet/setesdal/listings-setesdal/st%C3%B8ylen-camping/231936/>

- **Reiårsfossen/Reiårsfossen Camping.** Vel tilrettelagt rasteplass med god kvalitet og tilgang til utsiktspunkt under fossen og langs bomveg fra Ose sentrum til toppen av fossen som er tilgjengelig fra rasteplassen.
<https://www.visitnorway.no/reisemal/sorlandet/setesdal/listings-setesdal/rei%C3%A5rsfossen-camp/21239/>

- **Ose turistheim.** Her er det også en gammel «Skrivarstoge»
- **Hekni rasteplass med toalett og rastebord.**

- **Hedde**, fra dette stedet er det historien, saga om Håvard Hedde har sitt opphav. Stor og svært godt tilrettelagt campingplass av høy kvalitet. Her finnes det muligheter for ulike typer aktiviteter: Via Ferrata opp Straumsfjellet, klatrevegg.

Loft, stabbur bygd i tråd med Setesdalskulturens byggeskikktradisjoner – (et av dem er nylig kommet tilbake etter 50 år i Oslo flyttet fra Oslo.)

- **Rysstad, Hotell og Setesdalstunet.** Sølvgården Hotell av god standard, Setesdalsmuseet er hovedmuseum for ivaretagelse av Setesdalskulturen – åpent og tilgjengelig for publikum året rundt. Herfra er tilrettelagte vandretursti, etablert Rysstad turpark med flere vandreveger. Også planer om bygging av stavkirke.

- **Sylvartun**, Utstillinger, formidlingsarena for folkemusikk og dans.

- **Hallandsfossen – foss med store, synlige jettegryter lett synlig og tilgjengelig for publikum.** Stedet er merket og er et særdeles flott utsiktspunkt over fossen og dalen.

- **Valle Camping.** Vel tilrettelagt campingplass.

- **Valle Aktiv.** Sykkelutleie. Herfra er det også lagt opp til tursti mot Fyresdal og merka turiststi fra Harstadberg og videre til Stavskar og Bossbu til løypenettet Setesdal Vesthei . Valle Aktiv med , Via Ferrata i Nomelandsfjellet

Veit ikkje kva Valle camping tilbyd, men trur det eg har markert blått er i regi av Valle aktiv.

- **Honnevje raste- og bade plass.** Kåret til Norges beste rasteplass! Her finnes det et naturlig badeland, turløypenett som bl.a. leder til flere utsiktspunkt f.eks. Nomelandsfjellet.

- **Flateland camping**, naturskjønn plassering rett ved Otra.

- **Rygnestadmuseet**, Spennende og unik museumsgård fra middelalderen, med mye kirkekunst representert. Museet har organiserte omvisninger m/guide.

- **Sanden Såre og park.** Naturskjønt og publikumsvennlig. Bobilcamp med toalett og sykkelrute 3.

- **Gloppefossen.** m/fint tilrettelagte turstier til fossen.
- **Byklestigen.** Viser vegutbygging gjennom 4 ulike utbyggingsperioder, første vegen bygd for hest fra 1829. Stedet har trapper som er godt egnet for turistbruk og god plass til parkering med toalett i sør.
- **Bossvatn og Urar.** Sideveg til Rv9 som leder til bygd som ble nedbygd pga vannkraftreguleringen, kjøreveg til fjelltunneller.
- **Bykle kyrkje.** Rosemalt innvendig, viser fram sentrale trekk ved Setesdalskulturen (ny kirke fra 2003)
- **Lislestog og Huldreheimen**– tun m/gamle bygninger, museum, lokaler benyttet til selskap, utstilling ogs salg av brukskunst.
- **Bykle hotell.** Overnattingssted av god standard på ~~Hovden~~
- **Sarvsfossen. Bykle.** Fossefall i Otra like øst for Bykle sentrum, godt skiltet, like ved Rv 9. Ei spektakulær bro med en spennende lyssetting som om kvelden skaper en helt spesiell stemning og naturopplevelse.
- **Almannevegen, Gjerden til Byklestøylane.** Merket turveg rett ved Rv 9. I bruk som kløvveg fram til ca 1880 åra
- **Skarsmo,** rasteplass.
- **Vatndalsdammen,** godt merket fra Rv. 9, ca. 3 km. Kjører inn og kommer opp i overkant av dammen som gir en helt spesiell naturopplevelse.
- **Ørnefjell golfbane. Bykle Skiltet fra rv 9 ved kryss til Ørnefjell**

- **Hovden sentrum m/museum.** Båtutleie, badeplass og attraktiv campingplass med mange oppmerkede turstier i område. Hoteller
- **Galten turveg.** Et stort utvalg av turstier i høyfjellsterreng på om 900 – 1000 m o.h.
- **Bjåen fjellstoge.** Plassert midt på høyfjellet med panoramautsikt over fjellheimen øverst i Setesdal og videre mot nedre del av Hardangervidda. Høyeste punktet lang Rv 9 på litt over 900 m.o.h